

ИЗВЕШТАЈ О ЈЕДНОЈ БИТЦИ ЛУДВИГА БАДЕНСКОГ СА ТУРЦИМА КОД БЕОГРАДА

У Библиотеци града Београда, под сипнатуром Б II 169, постоји књижица, или тачније један летак — извештај, о страшној битци која се одиграла 29 и 30 августа 1689 године између ћесареваца, под командом Лудвига Баденског, и турске војске 12 миља далеко од Београда. Извештај је на италијанском језику и штампан је у Напуљу исте го-

CERTISSIMA RELATIONE

della Battaglia formidabile data dal sereniss. Principe Luigi di Baden Con 17. m. Imperiali all' Esercito di 40. m. Turchi guidato dal Seraschiero distante 12. leghe da Belgrado il di 30. del caduto Agosto 1689. La cui nuova portata espressamente a Vienna dal sudetto Campo Imperiale dal Generale di Battaglia Conte Castelli, vi giunse, à 6. del corrente Settembre, e da quella Corte ne fù mandato l'auniso a Roma, di dove l'Ambasciator Cattolico Sig. Marchese di Coccogliudo l'hà inviato per Espresso à quest. Eccell. Sig. Vice Rè Conte di Santo Stefano, etc. giungendo in Napoli la sera delli 15. del sudetto Mese.

In Napoli MDCLXXXIX. Con Lic. de Supe Prin. Appreso Domenico Antonio Parrino.

Giunto il di 6. del corrente Settembre alla Corte di Vienna il Generale di Battaglia Co: Castelli spedito dal Sig. Principe Luigi di Baden alla Maestà dell' Imperatore riferì à voce che S.A. incomodata straordinariamente dalle pioggie nella marchia intrapresa verso Nissa in modo, che non potendo camminare con quella celerità ch'era necessaria, ne esser seguitato dalli viveri, che conduceva seco; fusse stata costretta à tornare in dietro; e che il giorno de 29. dello scaduto mese fusse assaltato il suo Campo da 12. m. Turchi, dal quale furono bra-

дине, а можда и само неколико дана после те битке. Овај извештај изгледа да код нас није био познат, нити је био објављен. Он се састоји из два, прилично очувана листа осмине, укоричена у меке корице са насловном страном и нешто више од две стране текста. Наслов и текст извештаја у оригиналу и преводу гласе:

ТАЧАН ИЗВЕШТАЈ

о страшној битци, коју је дао пресветли принц Лудвиг Баденски са 17.000 ћесареваца против војске од 40.000 Турака, које је водио Сераскјер, 12 миља далеко од Београда 30 августа 1689, чији (Лудвига Баденског) нови извештај најжитније би донесен у Беч 6 септембра са поменутог бојишта, од заповедника у битци грофа Кастелиа, и са тог двора би послан извештај у Рим, одакле га је амбасадор католички господин маркиз од Кокољууда, хитно упутио његовој екселенцији господину вице краљу грофу од светог Стефана и који (извештај) је стигао у Напуљ навече 15 септембра.

У Напуљу 1689. (са дозволом) највишег принца. (Штампано) код Доменика Антонија Парино.

Заповедник битке гроф Кастели, којег је послао принц Лудвиг Баденски чим је стигао на бечки двор 6 септембра, известио је усмено његово величанство императора, да је његова светлост (Лудвиг Баденски), пошто је од кише до те мере био ометен у маршу предузетом ка Нишу, да није могао напредовати потребном брзином, и да га комора коју је узео за собом није могла пратити, био приморан да се врати назад и да је његов логор, дана 29 прошлог месеца, напало 12.000 Турака, да су Турци храбро задржани и, после дуге борбе, били

vamente sostenuti, e doppio lunga pugna, rigettati dal Generale Co: Veterani, che in quel giorno comandava la vanguardia; il di poi de' 30. havendo S.A. fatto disfilare due hore avanti giorno il Co: Solaro Sargente maggiore di Ausperg, con 500. fanti, per occupare un passo di là dal Disfilato, e posta la Cavalleria ed i Dragoni in luoghi opportuni; vennono i Turchi in gran numero ad assalire la detta Infanteria trinceratasi al solito con i Cavalli di Frisia, che ricoperti da alcune fratte, e non veduti da Turchi; Volle S.A. che iui si trovava presente, che si aspettasse a far la scaramuccia fin che fossero intieramente vicini, come seguì con gran danno de' Turchi. Ciò non ostante ritornarono più volte, e sempre in maggior numero ad assalire la detta Infanteria; onde temendo S.A. che finalmente potesse esser superata, fece avanzare alcuni squadroni di Cavalleria, e li Turchi si ritirarono in un Forte, che havevan eretto dietro di loro all'imboccatura d'un Disfilato; Mà seguitati da medemi squadroni, l'abbandonarono; e S.A. fatto occupare quel Forte, fece pure incalzare l'inimico dal medemo Co: Castelli con un Regimento di Dragoni, il quale trovò un altro trinceramento alla testa d'un marazzo, che fù parimente subito abandonato da' Turchi, onde fatto secondare il medemo Co: Castelli ad inseguire i Turchi, e facendo muovere tutto il resto della gente verso di quello; li giunse al loro Campo, che fù trovato di già derelitto, lasciato in preda a i nostri tutto il suo Bagaglio, viveri, monitioni, e 105. pezzi di Cannone di diverso Calibro, tutti però da Campagna, con molti mortari, e Bombe. L'Esercito sudetto con quello del Seraschiero, essendo forte di 40. m. huomini, e quello del Sig. Prencipe Luigi di solo 17 m. il quale, per quanto hà riferito lo stesso preaccennato Co: Castelli, disegnava, doppo ristorata la Gente, ripigliare il pristino disegno di andare à Nissa. Il numero de' morti della parte de' Turchi non si è potuto riferire dal sudetto Co: Castelli, per esser egli partito subito seguita l'attione; ma afferisce, egli stesso esser grande; calculando de' nostri esserne morti circa quattrocento.

Il luogo dove è seguito il fatto è lontano da Belgrado dodici leghe, e questa relatione l'hà dettata il medemo Co: Castelli. Appresso se ne sentiranno le particolarità più distinte, e forse con qualche altro vantaggio dell'armi Imperiali, per le vittorie delle quali si deve pregare la Maestà Divina.

odbiјени од команданта грофа Ветеранија, који је тога дана заповедао претходницама. Затим, дана 30 (августа), пошто је његова светлост дао да се, два сата пред свануће, пофронти командир наредник Соларо од Аусперга са 500 војника, да би заузели једно место са оне стране Disfilato¹ и пошто су коњица и драгуни постављени на згодно место, дођоше Турци у великом броју да нападну поменути пешадију, која је била прикривена фризиским коњима, покривеним гранама, и коју Турци нису видели. Његова висост, која је била ту присутна, хтеде да се сачека, да се не почне са пуцањем, док (Турци) не буду сасвим близу, као што се и десило на велику штету Турака. Али, без обзира на то, Турци се повратише у више махова и сваки пут у већем броју, да нападну поменути пешадију. Његова висост, плашећи се да због тога не буде савладан, нареди да неколико чета пешадије пођу напред и Турци се повукоше у тврђаву коју су били подигли иза себе на ушћу Disfilato, али гоњени од истих чета напустише и њу. Кад је његова висост заузео тврђаву, нареди да непријатеља нападне гроф Кастели са једним пуком драгуна. Он наиђе на друго утврђење на почетку тврђаве, које су Турци исто тако одмах напустили. Лудвиг Баденски наредио је опет истом грофу да гони Турке и да и остатак људства пође за њим. Гроф Кастели стиже Турке у њиховом логору, који су они већ напуштали и као плен оставили целу комору, муницију, намирнице и 105 топова разнок калибра, све пољских, са многим мортирима и бомбама. Поменута војска са оном Сераскервом бројила је 40.000 људи, а (војска) господина принца Лудвига 17.000. Он је намеравао, како² је обавестио сам гроф Кастели, да, пошто се људство врати, поново пређе на ранији план и да поново пође на Ниш. О броју мртвих са стране Турака гроф Кастели није могао дати извештај, јер је сам био у боју, али он тврди да мора бити велик, рачунајући да са наше стране мора бити око 400. Место на коме се одвијала борба далеко је од Београда 12 миља. Овај извештај дао је исти гроф Кастели. Ускоро ће се о овом чути разне појединости у корист царске војске, за чије победе се треба молити вишњем Богу.

¹ При превођењу талијанског текста, као препрека се јавила реч Disfilato, коју нисмо могли превести ни уз консултовање наших најбољих познавалаца талијанског језика и наше

Сл. 1 — Битка Лудвига Баденског код Београда 1689 године.
Факсимил насловне стране

У одломцима из историје Београда² генерал Коста Протић, судећи по датуму, по броју војника који су се борили с једне и с друге стране, по ратном плену, који је Баденском пао у руке, по

историје. Разне претпоставке (Di-Sfilato = Свилајнац — Ресава) нису се могле потврдити, те смо били принуђени да ту реч оставимо непреведену. Како се из контекста види она

броју мртвих и рањених, и по другим елементима, говори о истој битци. Исту битку још много исцрпније описао је Јован Поповић у чланку *Војна у Србији 1689.*³ Међутим, при читању Касте-

може значити, или име неке реке или неки објекат на реци, мост или слично.

² *Годишњица Николе Чупића*, књ. VI, 146.
³ *Ратник*, књ. XXXVIII, 413—423.

лиевог извештаја одмах упада у очи да се гроф, или онај који је записао његов усмени извештај, ограничава само на констатацију, да се битка одиграла на 12 миља далеко од Београда, не дајући право име места на ком се она водила. Ако упоредимо то са местом, које на основу потпуније литературе дају генерал Протић и Јован Поповић, онда ћемо наићи на неслагање. Равнина између Мораве и Лепенице на којој се битка, по Протићу и Поповићу, одиграла далеко је много више него 12 миља од данашњег великог Београда, а још више од старог Београда, који је једва био прекорачио градске зидине на Калемегдану. Може се претпоставити да је Кастели погрешно прорачунао удаљеност места битке од Београда, а име тог места није дао зато што га само место није ни имало, или самом Кастелиу није било познато. Неслагање се јавља још и у том што се у извештају каже, да је Баденски пре ове битке био принуђен да се враћа натраг, зато што су падале јаке кише и што га комора није могла

нормално пратити, док се иначе зна, да се Баденски вратио и из ових разлога, али још више ради тога што је био обавештен да Турци са великом војском иду на њега па се из страха да га не отсеку од Београда и Смедерева морао повлачити на боље позиције. Но и поред свега овог, овде се по свој прилици ради о истој битци, а поменута неслагања би се дубљом студијом могла отклонити.

Брзина којом је извештај са удаљеног бојишта стигао прво до Беча (за 6 дана), а затим до Рима и Напуља (за 9 дана), да би тамо био штампан, говори о том да је служба одашиљања ратних извештаја у Аустрији била добро организована, а форма летка могла је добро да послужи за хитно обавештавање.

У сваком случају ово је први извештај о овој битци, дат усмено од стране једног заповедника у њој, писан, само 15 дана после битке, сажето и довољно јасно, са свим подацима којима је располагао један заповедник који је тек изишао из бојне ватре.

UNE BATAILLE DE LOUIS DE BADE AVEC LES TURCS EN 1689

N. DAMJANOVIC

La Bibliothèque de la ville de Belgrade possède le document relatant la bataille des Autrichiens et des Turcs, qui a eu lieu le 30 août 1689 à 12 lieues de Belgrade. Le rapport en a été fait oralement par le comte Castelli, qui a pris part lui-même à la bataille. Ce rapport a été envoyé ensuite à Rome et à Naples, où il fut imprimé cette même année, en italien.

L'histoire de ces guerres connaît une bataille dont les détails correspondent presque exactement à ce rapport. Mais, quand à l'endroit de la bataille, les deux versions ne concordent pas. L'embouchure de la rivière Resava, qui se jette dans la Morava, se trouve beaucoup plus éloignée de Belgrade, et c'était — d'après la littérature sur ce sujet — le lieu de la bataille, or le rapport insiste à deux re-

prises sur l'endroit qui se trouve à 12 lieues de Belgrade et où la bataille se serait déroulée. Cette divergence, ainsi que d'autres petites différences de détail, demandent à être éclairées par des études approfondies.

En tout cas c'est le premier rapport sur cette bataille, et puisqu'il a été fait officiellement, aux compétents, par un participant à la bataille, il est donc digne de foi.

Ce rapport est intéressant également parce qu'il prouve la rapidité avec laquelle les nouvelles, même venant des champs de bataille très éloignés, étaient transmises en Autriche.

Illustration dans le texte:

Fig. 1 — La bataille menée par Louis de Bade près de Belgrade en 1689. Fac-similé du frontispice